

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра германських мов і зарубіжної літератури

Дипломна робота
магістра

з теми: **«ЖАНРОВІ СТРАТЕГІЇ СУЧАСНОГО АНГЛІЙСЬКОГО
ДЕТЕКТИВНОГО РОМАНУ»**

Виконала: студентка 2 курсу
Ang1-M18z групи
спеціальності 014.02 Середня освіта
(Мова і література (англійська)
(Англійська мова і зарубіжна література)
Сукач Анастасія Василівна

Керівник:
Голубішко І.Ю. кандидат філологічних
наук, доцент, доцент кафедри
германських мов і зарубіжної літератури

Рецензент:
Рарицький О.А., доктор філологічних
наук, доцент, завідувач кафедри історії
української літератури та
компаративістики

Кам'янець-Подільський - 2019 року

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Детективний роман як жанр: теоретичні аспекти.....	8
Висновки до розділу.....	18
Розділ 2. Наративні моделі в сучасному англійському детективному романі	19
2.1. Детектив у художній спадщині Грема Гріна.....	19
2.2. "Шпигунський" варіант детективного роману в творчості Джона Ле Карре.....	25
2.3. Детектив і кохання у романі Грема Свіфта "Світло дня".....	31
2.4. "Процес Елізабет Крі" П. Акройда як історіографічний метадетектив.....	36
2.5. Синтез біографії і детектива в романі Дж. Барнса "Артур і Джордж".....	41
2.6. "Нічний потяг" М. Еміса : Жінка-детектив і художнє розслідування проблеми самогубства.....	46
Висновки до розділу.....	52
Розділ 3. Кримінально-детективна складова творчості	
I. Мак'юена.....	53
3.1. Містично-кримінальні сюжети в ранній творчості письменника.....	53
3.2. "Злочин заради кохання" в романі "Невинний".....	61
3.3. Злочин як наслідок фікційного зсуву свідомості: роман "Спокута".....	67
3.4. Елементи кримінального дискурсу в романі "Амстердам".....	78
Висновки до розділу.....	83
Висновки.....	84
Список використаних джерел.....	90

ВСТУП

Актуальність теми магістерської роботи. Детективний роман в англійській літературі має більш ніж столітню історію, користується неабиякою популярністю як у Великобританії, так і у світі в цілому. Книги відомих авторів детективних романів (А. Конан-Дойл, Г. Грін, Ч.П. Сноу, Дж. Ле Каре та ін.) у двадцятому столітті стали бестселерами не лише на батьківщині письменників, але й у США, Європі та країнах пострадянського простору. Інтерес публіки до героя-детектива зростає завдяки його проникненню у синтетичні види мистецтва – кінематограф і телебачення. Так, відома низка детективно-шпигунських фільмів про Джеймса Бонда є однією з найдовших стрічок в історії кінематографу: двадцять три серії, починаючи з 1954 року до сьогодні. Зацікавленість детективом як з боку читацької публіки, так і з боку літературної науки можна пояснити декількома причинами. По-перше, детективні твори у переважній своїй більшості продовжують перебувати у сфері масової літератури. По-друге, активізація детективу, зокрема в його мультикультурному вимірі, пояснюється глобалізаційними процесами, що хвилюють світ на сучасному етапі розвитку. В даному випадку в силу вступає семіотична і комунікативна природа літератури як художнього дискурсу. По-третє, останнім часом детектив різко розширив свої жанрово-стильові межі, вступаючи у контакт з найрізноманітнішими різновидами епічної прози – соціально-історичного, психологічного, філософського, любовного і т.д. Вивчення цих процесів на їх художньо-естетичному рівні потребує глибокого проникнення у творчу лабораторію автора, осягнення його художнього методу.

В основі авторської художньої методології, як правило, лежить жанрова стратегія. Тому опис будь-якого літературно-художнього явища вимагає в першу чергу жанрової ідентифікації з урахуванням новітніх досягнень жанрології. Ця галузь літературознавства завжди була в центрі уваги учених-філологів, особливо в постперехідні епохи. Потребують нового

осмислення процеси жанроутворення і на сучасному етапі розвитку літератури, оскільки саме вони продукують нові художні явища, одним із яких, в контексті магістерського дослідження, можна назвати детективний роман, або роман із вираженими детективними ознаками.

Прийнято вважати, що жанр детективного роману є «молодим» явищем в історії літератури; відтак він ще не отримав повноцінної теоретико-літературної рецепції; перші спроби літературознавчого осмислення феномена детективного роману здійснюються лише в середині ХХ століття. Наразі складні процеси розвитку цього жанру, позначені активною взаємодією з іншими романними різновидами потребують уважного спостереження і детального розгляду. Серед знаних вітчизняних і зарубіжних літературних критиків, істориків і теоретиків літератури, що зверталися до вивчення жанру детективного роману, слід назвати Дж. Кавелті, Ю. Лотмана, Ц. Тодорова, С.В. Жигун, С. Філоненко та ін. [12; 17; 18; 64; 10; 30]. У формування новітньої теоретико-літературної рецепції даного утворення вагомий внесок зробили також такі дослідники, як Ж. Бабяк, О. Бессараб, Е. Герасименко, Б. Менцель, О. Перенчук [2; 5; 8; 20; 24]. Крім того, особливу рецептивну групу складають самі автори детективних романів, які у передмовах до своїх творів задають вектори їх читацького сприйняття, що виходять за межі звичного жанру: Г. Грін, Ч.П. Сноу, Дж. Ле Карре, Я. Флемінг та ін.

Однак до сьогодні всебічного і системного теоретико-літературного осмислення ні в західній, ні у вітчизняній літературознавчій традиції ані жанрова природа, ані поетико-стильові парадигми англійського детективного роману ще не отримали, що й обумовлює актуальність даного дослідження.

Отже, актуальність магістерської роботи обумовлена:

- 1) відсутністю концептуальних і системних досліджень сучасного англійського детективного роману;
- 2) потребою розробки методологічного інструментарію для опису нових процесів жанроутворення, в яких спостерігається дифузія

різних романих різновидів;

- 3) необхідністю осмислення рецепції англійського детективного роману в сучасному історико-літературному процесі у контексті соціально-політичних змін, переформатування світосприйняття та глобалізаційних механізмів.

Мета дослідження: з'ясувати жанрові стратегії розвитку сучасного англійського детективного роману і визначити його місце у світовому літературно-культурному процесі.

Досягнення даної мети потребує вирішення таких завдань:

- осмислити, систематизувати й уточнити поняття про генезу жанру як провідної літературознавчої категорії;
- вибудувати модель жанроформування у сфері детективної літератури;
- осмислити жанрову природу детективу;
- систематизувати й узагальнити історико-літературну і теоретико-літературну рецепцію сучасного англійського детективного роману;
- виявити й описати вектори трансформації англійського детективу у сучасну літературну добу;
- проаналізувати тексти новітніх романів із кримінально-детективною основою на персонажному, сюжетному, наративному рівнях і виявити жанрово обумовлені поетико-стильові особливості цих творів;

Предметом дослідження є генеза і жанрове розмаїття детективного роману і роману з кримінально-детективною основою в англійській літературі кінця ХХ – початку ХХІ ст., особливості поетики даного жанрового утворення.

Об'єктом дослідження є твори детективної жанрової орієнтації таких сучасних англійських письменників: Грем Грін, Джон Ле Карре, Грем Свіфт, Пітер Акройд, Джуліан Барнс, Мартін Еміс, Ієн Мак'юен.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети й виконання завдань у роботі використовується системний підхід до вивчення жанрових процесів у детективному романі в сучасній англійській літературі. Застосування історико-гносеологічного методу дозволило врахувати культурно-історичний і політичний контекст творів, проаналізувати трансформації романних форм у процесі становлення й розвитку сучасного детективного роману. За допомогою структурно-семіотичного методу здійснено аналіз компонентів жанрової стратегії й художньої специфіки англійського детективного роману в контексті суспільно-політичної думки і типологічних зв'язків з іншими романними різновидами. У роботі використано метод типологічного зіставлення текстів, що сприяло виділенню певних жанрових стратегій у розвитку детективного роману в сучасній англійській літературі. Системний аналіз сприяв узагальненню виявлених закономірностей реалізації жанрових стратегій у детективному романі в сучасній англійській літературі.

Теоретико-методологічною базою дослідження є праці теоретиків літератури, критиків, письменників у сфері генології, історії англійської літератури, теорії детектива й шпигунського роману (О. Анциферова, М. Бахтін, Ж. Женнет, Н. Бернадська, Т. Бовсунівська, Г. Жилічева, Д. Затонський, О. Зверев, А. Саруханян та ін.), а також літературознавчі дослідження, в яких висвітлюються проблемні питання літературного процесу кінця ХХ – початку ХХІ століття і творчість окремих письменників зазначеного періоду.

Теоретичне значення роботи. У роботі доповнено уявлення про жанр як провідну літературознавчу категорію: актуалізовано кореляцію статичності і динамічності у процесі жанроутворення; концептуалізовано поняття "жанрові стратегії" і розроблено моделі розвитку детективного роману в сучасній англійській літературі.

Практична цінність. Отримані результати можуть бути використані для подальшого вивчення теорії й історії жанру, для створення довідників,

підручників, а також у процесі викладання курсу історії зарубіжної літератури, зокрема англійської літератури, проведення спецкурсів і спецсемініарів із проблем жанру детективного роману в англійській і світовій літературі.

Структура дослідження. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел (67 позицій). Загальний обсяг роботи складає 95 сторінок, з них 89 сторінок основного тексту.

ВИСНОВКИ

Зацікавленість детективом як з боку читацької публіки, так і з боку літературної науки можна пояснити декількома причинами. По-перше, детективні твори у переважній своїй більшості продовжують перебувати у сфері масової літератури. По-друге, активізація детективу, зокрема в його мультикультурному вимірі, пояснюється глобалізаційними процесами, що хвилюють світ на сучасному етапі розвитку. В даному випадку в силу вступає семіотична і комунікативна природа літератури як художнього дискурсу. По-третє, останнім часом детектив різко розширив свої жанрово-стильові межі, вступаючи у контакт з найрізноманітнішими різновидами епічної прози і її традиційними поетико-стильовими домінантами. Вивчення цих процесів на їх художньо-естетичному рівні потребує глибинного проникнення у творчу лабораторію автора, осягнення його художнього методу.

Ознайомившись із еволюцією детективного роману та процесами його вивчення літературознавцями, констатуємо, слідом за критиками, певну девальвацію цього жанру в західній літературі, поглинання його «масовою культурою». Водночас за останні десятиліття відбулося суттєве розширення жанрової парадигми детективного роману. На фоні класичного канону жанру виділяються такі його варіанти, як соціально-психологічний, історичний, політичний, артистичний детективи, кримінальний, поліцейський, шпигунський романи.

У жанрі детективу в новітній англійській літературі спостерігаємо активність як представників старшого покоління, так і молодших авторів, які вступили на літературну сцену ближче до кінця ХХ ст. Серед визнаних класиків англійської літератури середини і другої половини ХХ ст., які віддали данину детективному жанру виділяється творчість Грема Гріна і Джона Ле Карре.

Творча спадщина Грема Гріна надзвичайно багата й різноманітна. Сам

письменник з певною іронією поділяв свої твори на "серйозні" і розважальні". Межа між цими двома струменями творчості письменника часто є надто умовною, оскільки "несерйозних" творів Грем Грін писати не вмів. Художні рішення, які він пропонує для обох випадків, зазвичай передбачають присутність парадокса, що може набувати і трагічного характеру, тому, по суті, проблемні вектори і художні пошуки часто збігаються в книгах, що відносяться автором до різних категорій. Провідними у його романах є мотиви злочину і покарання, обов'язку й гідності, фізичного страждання і морального очищення та перемоги. Почасти Грем Грін розробляє таку проблематику на кримінально-детективних сюжетах, насичуючи їх серйозними і глибокими міркуваннями про долю людини в ХХ столітті, як, наприклад, у романах "Брайтонський льодяник", "Тихий американець", "Комедіанти", "Кінець одного роману". Показово, що в останньому творі, який можна ідентифікувати як любовний роман, письменник-наратор мимоволі стає детективом, а його розслідування перетворюється у форматі роману, який він пише, на філософсько-релігійні шукання.

Джон Ле Карре у світі детективного жанру представляє в основному такий різновид, як шпигунський роман. Важливим чинником індивідуально-авторської специфіки в його розробці було те, що сам автор довго професійно працював у цій сфері. Відтак можна говорити про автобіографічну основу творів письменника, хоча, звісно, цим вони не вичерпуються. Характерним прикладом шпигунського роману є твір Джона Ле Карре "Ідеальний шпигун". Він написаний як сповідь головного героя, який бажає, щоб син не повторював помилок батька. Через весь твір проведено лінію складних відносин сина Магнуса та його батька, який відбуває покарання у в'язниці. Роман є синтезом рис детективного та психологічного творів. Це дало змогу авторові не тільки розповісти читачеві про життя, роботу героя та його родину, а й заглибитися у внутрішній світ протагоніста, не роблячи це прямо та за канонами, а показуючи формування

поглядів героя, які безпосередньо вплинули на його долю.

Дуже специфічним варіантом кримінально-детективного роману є твір Грема Свіфта "Світло дня". Його головний герой – професійний поліцейський, слідчий, але в романі він потрапляє у складну ситуацію: злочин (убивство) здійснює людина, яку він кохає. Ця ситуація спричиняє, окрім іншого, необхідність не лише ведення слідства, а й вирішення проблеми "написання історії". У творі актуалізується низка морально-філософських і художньо-естетичних проблем, пов'язаних із пошуком непроминальних життєвих цінностей, шляхів людського взаємопорозуміння, критеріїв співвідношення мистецтва і дійсності.

Подібно до більшості романів постмодерністської доби, в яких певне місце займає детективна жанрова стратегія, роман Пітера Акройда "Процес Елізабет Крі" також поєднує в собі цілу низку різних жанрових ознак. Значна частина роману є нарративом від першої особи Елізабет Крі, яка у в'язниці розповідає священнику історію власного життя, особливо детально зупиняючись на своїй участі в діяльності мюзик-холлу, в якому виступав знаменитий актор вікторіанської доби Ден Лено. Акройд втілює в романі тип "злого генія-митця". Героїня мріє про вічну славу і створює свій власний театр (театр одного актора-убивці) під враженнями від прочитання есе Томаса де Квінсі «Погляд на вбивство як на одне з витончених мистецтв».

"Процес Елізабет Крі" є чудовим прикладом постмодерністського включення детективного жанру в більш широкий жанровий контекст. За рахунок поєднання реальних історичних фактів і персонажів з вигадкою, фантазією автора, твір стає багатоплановим і цікавим. Зосередженість автора переважно на внутрішньому світі героїв, їхніх тривогах і переживаннях, щільно вписаних в навколишнє середовище, посилює достовірність твору, завдяки чому читач повністю занурюється у художній світ і має можливість створювати самостійні версії й оцінки зображуваних подій.

Оригінальний синтез біографії і детектива створено в романі Дж. Барнса "Артур і Джордж". Його головними героями є письменник Артур

Конан Дойль, один із творців детективного канону, і Джордж Ідалджі, безпідставно засуджений і ув'язнений. Конан Дойль перетворюється в романі на свого героя – Шерлока Холмса – і за допомогою дедуктивного методу доводить невинність Джорджа.

Роман Мартіна Еміса "Нічний потяг", на перший погляд, видається типовим детективом. Центральну роль у системі його персонажів відіграє жінка-детектив, сюжет зав'язується на ситуації чи то суїциду, чи то вбивства, детально, із задіюванням усіх необхідних правил дедуктивного методу, описується сам процес ведення слідства, а також загалом робота поліції, типи поліцейських, види злочинів, засоби "тиску" на підозрюваних і т. ін. Водночас твір далеко не вичерпується жанровою стратегією детективу, а значно його переростає, поступово трансформуючись у філософсько-психологічний роман. Художня концепція цього незвичайного роману-детективу видається цілком постмодерністською: в ньому стверджується ідея нескінченної множинності проявів людини, неможливості доконечного пізнання людини і світу, розуміння чинників та прихованих мотивів людських дій і закономірностей їх зчеплень.

Серед сучасних англійських письменників, які послідовно залучають у свої твори кримінально-детективні елементи, особливо виділяється Іен Мак'юен. Письменник не лише добре орієнтується в різних жанрових стратегіях сучасного детективу і продуктивно їх використовує, але й легко переходить їх межі, трансформуючи "кримінал" у "філософію". У його романах реалізується така відомо постмодерністська установка, як подвійне кодування – звернення одночасно і до масового, і до інтелектуально зацікавленого читача. У всіх проаналізованих романах письменника – "Цементний сад", "Притулок чужинців", "Нестерпне кохання", "Невинний", "Спокута", "Амстердам" – в основу сюжету покладено злочин, почасти мимовільний і пов'язаний з морально-етичними засадами поведінки індивідуума і людських стосунків. При цьому кожного разу письменник обирає специфічні сюжет і проблематику: девіантна поведінка підлітків, що

залишаються без опіки дорослих; декадентські пошуки задоволення, що ведуть до садомазохістського злочину; навязлива манія переслідування на ґрунті "нафантазованого" кохання; безпідставне звинувачення людини в злочині, якого вона не скоювала, і спроби спокутування провини через художнє письмо; дружба-ворожнеча двох амбіційних діячів сучасної культури, що приводить до взаємного вбивства під виглядом евтаназії. Всі ці сюжети автор майстерно вплітає в художній дискурс про проблеми сучасного світу, складність людських стосунків, множинність і непередбачуваність природи людини.

Отже, основним підсумком дослідження жанрових стратегій у сучасному англійському детективі можна вважати висновок про те, що детектив перестав бути замкнутою художньою структурою з чітко визначеними критеріями та ознаками. Попри велику кількість свого роду настанов та правил написання детективів, насправді художня практика в цій сфері засвідчує вільний пошук авторами нових форм поєднання традиції і новаторства, включення детективної складової в романні різновиди будь-якої жанрової орієнтації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ахманов, Олег Юрьевич. Жанровая стратегия детектива в творчестве Питера Акройда : диссертация ... кандидата филологических наук : 10.01.03 / Казан. (Приволж.) федер. ун-т. Казань, 2011. 161 с.
2. Бабяк Ж. Структурні аспекти детективного жанру: етапи вивчення // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. 2013. Вип. 33. С. 20-23.
3. Банфи А. Философия искусства. Москва : Искусство, 1989. 470 с.
4. Бедзик Ю. Не легкий і не розважальний // Літературна Україна. 26 червня 1970. С. 3.
5. Бессараб О. Детективний роман як головний прояв масової літератури кінця ХХ - початку ХХІ століття // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. 2012. № 1014. Сер.: Філологія. Вип. 65. С. 204-207.
6. Бовсунівська Т. Теорія літературних жанрів: жанрова парадигма сучасного зарубіжного роману : Підручник. Київ: Київський університет, 2009. 478 с.
7. Ван Дайн С. Двадцять правил для писання детективних романов (1928) // Как сделать детектив. Москва : Радуга, 1990. С.38-41.
8. Герасименко Э. Детективный текст как объект филологических исследований // Наукові записки Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди. Серія Літературознавство. 2013. Вип. 3(1). С. 40-51.
9. Дроздовський Д. І. Наративні стратегії в романі «Спокута» Ієна Мак'юена: між «уявним» та «реальним» // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Випуск 181. Том 193. 2012. С. 22–27.

10. Жигун С.В. Чи приречений детектив бути масовим жанром? // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. 2017. Вип. 45. С. 52-57.
11. Ивашева В. Грэм Грин // Ивашева В. Судьбы английских писателей. Москва : Художественная литература, 1989. С. 36-84.
12. Кавелти Дж. Г. Изучение литературных формул // Новое литературное обозрение. 1996. № 22. С. 33-64.
13. Кеба О.В. Роман П. Акройда "Процес Елізабет Крі" з новоісторичного погляду // Підсумки розвитку наукової думки: 2018: зб. наук. праць «ЛОГОΣ» з матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., м. Івано-Франківськ, 5 грудня, 2018 р. Вінниця : ГО «Європейська наукова платформа», 2018. Т.3. С. 119-122.
14. Кеба О.В. Наратор як детектив і детектив як наратор: версії Грэма Гріна (The End of the Affair) і Грэма Свіфта (The Light of Day) // Наукові праці Кам'янець-Подільського нац. ун-ту імені Івана Огієнка: Філологічні науки. Випуск.42 – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2016. – С. 16-21.
15. Літературознавчий словник – довідник. Київ : ВЦ «Академія», 1997. 752 с.
16. Лодж Д. Разные жизни Грэма Грина // Иностранная литература. Москва, 2001. № 12. С. 190-217.
17. Лотман Ю. [О детективе и «детективном литературоведении»] // О дуэли Пушкина без «тайн» и «загадок»: Исследование, а не расследование // Лотман Ю. Пушкин: Биография писателя; Статьи и заметки, 1960-1990; «Евгений Онегин»: Комментарий. Санкт-Петербург : Искусство-СПБ, 1995. С. 375-378.
18. Лотман Ю. Выход из лабиринта // Эко У. Имя розы. Москва : Новости, 1998. С. 650-669.
19. Маркулан Я. Зарубежный кинодетектив. Опыт изучения одного из жанров буржуазной массовой культуры. Ленинград : Искусство, 1975. С. 6-50.

20. Менцель Б. Что такое «популярная литература»? Западные концепции «высокого» и «низкого» в советском и постсоветском контексте // Новое литературное обозрение. 1999. № 40 (6). С. 391-408.
21. Нокс Р. Десять заповедей детективного романа (1929) // Как сделать детектив. Москва : Радуга, 1990. С. 77-79.
22. Норец М.В. Генезис жанра шпионского романа в английской литературе : монография. Симферополь : Бизнес-информ, 2014. 364 с.
23. Норець М.В. Шпигунський роман як жанровий інваріант детективу в сучасному літературознавстві // Современные научные исследования и инновации. 2013. № 9. С. 117-120.
24. Перенчук О. Естетичні джерела детективу: проблематизація класичної моделі // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Сер. : Філологічні науки. 2014. Вип. 4.13. С. 203-208.
25. Правила жизни Джона Ле Карре. URL : <https://esquire.ru/rules/142-john-le-carre/#part0>
26. Пригодницький роман [Електронний ресурс] : Вікіпедія : Вільна енциклопедія. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Пригодницький_роман (07.04.2019).
27. Рогоза Ю. Детектив // Лексикон загального та порівняльного літературознавства / Рогоза Ю., Попов Ю. - Чернівці: «Золоті литаври», 2001. С. 145.
28. Сидорова О.Г. Современный английский роман-биография // Жанр и его метаморфозы в литературах России и Англии. Владимир, 2010. С. 196-201.
29. Струков В. В. Художественное своеобразие романов Питера Акройда (к проблеме британского постмодернизма). Воронеж : Полиграф, 2000. 182 с.
30. Філоненко С. Масова література в Україні: дискурс / гендер / жанр : монографія. Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2011. 432 с.

- 31.Харлан О. Жанр історичного детективу в сучасній європейській літературі: особливості функціонування // Літератури світу: поетика, ментальність і духовність. Кривий ріг, 2014, Вип. 3. С. 162-170.
- 32.Шестаков В. П. Мифология XX века: Критика теории и практики буржуазной « массовой культуры». Москва : Искусство, 1988. 224 с.
- 33.Эко У. Заметки на полях «Имени розы»: метафизика детектива. Санкт-Петербург : Симпозиум, 2005. 96 с.
- 34.Энциклопедический словарь английской литературы XX века / [отв. ред. А.П. Саруханян]. Москва : Наука, 2005. 541 с.
- 35.Юстес Р.Б. Двадцать правил для пишущих детективы. В современной редакции (фактически, написанные заново). URL : <http://villanovastrisaili.homestead.com/GiallografiaTwentyRules.html>, 2006.
- 36.Ackroyd P. Dan Leno and the Limehouse Golem. London : Minerva, 1995. 282 p.
- 37.All Time 100 Novels // Time. 16 October 2005.
- 38.Amis, Martin. Night Train. URL : <http://flibusta.is/b/334099/read>
- 39.Amsterdam by Ian McEwan. URL : [https://en.wikipedia.org/wiki/Amsterdam_\(novel\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Amsterdam_(novel))
- 40.Audio interview with Graham Swift on the topic of 'The Light of Day', conducted by John Mullan. URL : <http://download.guardian.co.uk/sys-audio/Books/Books/2007/03/26/GrahamSwift.mp3>
- 41.Barnes J. Arthur and George. URL : https://royallib.com/book/barns_dgulian/artur_i_dgordg.html
- 42.Begley A. A Novel of Discrete Parts, Blessedly at One with Itself / Adam Begley // New York Observer. 2002. 18 March.
- 43.Birnbaum, Robert. Interview with Graham Swift. URL : <http://www.identitytheory.com/graham-swift/>
- 44.Boerner M. A Bad End. Weekly Standard, 29 Apr., 2002. URL : <https://www.weeklystandard.com/margaret-boerner/a-bad-end>

45. Chandler R. *The Simple Art of Murder. Crime in Good Company* / Chandler R. I., 1959. P. 103-104.
46. D'Angelo K. *To Make a Novel: The Construction of a Critical Readership in Ian McEwan's Atonement.* URL : <https://www.questia.com/library/journal/1G1-209476636/to-make-a-novel-the-construction-of-a-critical> (15.04.2019).
47. Finney B. *Briony's Stand against Oblivion: The Making of Fiction in Ian McEwan's Atonement* / B. Finney // *Journal of Modern Literature*. 2004. Vol. 27 No.3, P. 68-82.
48. Hidalgo P. *Memory and Storytelling in Ian McEwan's Atonement* // *Critique: Studies in Contemporary Fiction*. 2005. Vol. 46 No.2, pp. 82-91.
49. Greene, Graham. *The End of the Affair*. URL : <http://flibusta.is/b/254832/read>
50. John le Carre. *The Pigeon Tunnel : Stories from My Life*. 2016. 310 p.
51. Kiely R. *Reverse tradition : postmodern fictions a. the nineteenth century novel*. Cambridge (Mass.) : Harvard univ, 1993. XI, 302 p.
52. Leonard, John. *The Comfort Of Strangers* by **Ian McEwan**. URL : https://en.wikipedia.org/wiki/The_Comfort_of_Strangers
53. Malcolm D. *Understanding Ian McEwan*. Columbia : University of South Carolina Press, 2002. 216 p.
54. McEwan I. *Atonement*. URL : <http://flibusta.is/b/223136/download>
55. McEwan I. *Enduring Love*. URL : <https://epdf.pub/enduring-love3f7d6cad40b3eb6308aa66be562c774958302.html>
56. McEwan, Ian. *Amsterdam*. URL : // <http://flibusta.is/a/101213>
57. *Night Train* by Martin Emis. URL : [https://en.wikipedia.org/wiki/Night_Train_\(novel\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Night_Train_(novel))
58. Ruhm H. *The Hard-Boiled Detective: Stories from Black Mask*. Magazine. 1977. 396 p.
59. Shaw J. *The Hard-Boiled Omnibus: Early Stories from Black Mask*. 1946. 273 p.

60. Schütze, Anke. I think after More I will do Turner and then I will probably do Shakespeare. URL : www.webdoc.gwdg.de/edoc/ia/eese/articles/schuetze/8_95.html (дата звернення: 17.02.2017).
61. Shannan D. G. Intertextuality in Ian McEwan's Selected Novels : A Thesis. URL : <https://www.researchgate.net/publication/318455666>
62. Swift, Graham. The Light of Day. URL : <http://www.librelib.com/download/313756>.
63. Symons J. Bloody Murder. From the Detective Story to the Crime Novel: a History. 235 p.
64. Todorov Tz. The Poetics of Prose. Ithaca : Cornell University Press, 1977. P. 42-52.
65. Volsky N. N. Linguistic anthropology. Introduction to the science of man. Course lectures. Novosibirsk : Izd. NGPU, 2004. 238 c.
66. Wiegand D. Stumbling into Fate : Rev. of Atonement, by Ian McEwan // San Francisco Chronicle. 2002, 10 Mar.: Sun. Rev. 1.
67. Yardley J. The Wounds of Love: Rev. of Atonement, by Ian McEwan // Washington Post. 2002. 17 march BW1.